

Kontingentnost existence intencionálních entit

Jiří Raclavský

Masarykova Univerzita, Brno

Úvahy této statě byly inspirovány úvahami Pavla Cmoreje, který je nedávno uvedl v rámci diskuse o existenci, která je vedena v tomto časopise. Mým hlavním problémem je, zda se univerzum mentálních entit může měnit, protože odpověď musí být negativní. Následně je třeba řešit i problém, jak je při neproměnlivosti univerza mentálních entit možná kontingentnost jejich existence. Poté úvahy zpřesním adekvátnější explikací mentálních entit ve smyslu představ, které jsou odlišné od mentálních entit ve smyslu intencionálních objektů (v užším smyslu). Tímto dojde k exaktnímu zachycení pojmů existence, které začaly být v probíhající diskusi uvažovány.

1 Problém

V celé dlouhé sérii statí (naposledy Sousedík 2011) se Stanislav Sousedík snaží o obhajobu myšlenky, že *existenci lze individuím přisuzovat netriviálně*. Domnívá se přitom, že netriviálnost připsání je inherentní existenci tzv. *fiktivních*, nověji říká *intencionálních, individuí*. Jejich příkladem je třeba Hamlet či Pegas.

Se Sousedíkem bylo vedeno více polemik, polemizovali s ním A. Dolák, P. Materna, P. Cmorej i já. Na mé příspěvky Sousedík odpověděl vyhýbavým způsobem. Z mnou původně koncipované reakce na Sousedíka zde nakonec vybírám jen tu nejpodstatnější tezi. Jak i sám Sousedík upomíná, jádrem celé diskuse je vysvětlení toho, že existenci lze individuím přisuzovat netriviálně. Tuto záležitost jsem z mé strany definitivně a obsažně vysvětlil v Raclavský (2009), stručněji pak v Raclavský (2010). Ve srovnání s mnou navrženou teorií má Sousedíkem navrhovaná teorie tu podstatnou nevýhodu, že se opírá o předpoklad

fiktivních individuí; jejich pojem je však stále nejasný a navíc vytrvale kritizovaný.¹

Ve své nedávné stati „Mentálnosť a intersubjektívna dostupnosť intencionalných entít“ (Cmorej 2011) se Pavel Cmorej věnoval prozkoumání Sousedíkova kolísání mezi dvěma pojetími fiktivních-intencionalních individuí.² Dle jednoho z těchto pojetí je fiktivní individuum Hamlet *subjektivním mentálním stavem* nějakého myslícího, kontemplančního agenta X . Tento Hamlet _{x} je netotožný např. s Hamletem _{y} kontemplančovaným agentem Y , poněvadž mentální stavy agentů jsou subjektivní. Dle druhého pojetí je však např. Hamlet *intersubjektivní entitou*, X i Y mohou kontemplančovat jeden a týž objekt. Poznámám, že toto odlišení nápadně připomíná fregovskou distinkci mezi objektem intencionalního postoje ve smyslu: a) subjektivní představy (mentálního stavu), b) objektivního konceptu (Fregeho smyslu). (Po většinu statě si ovšem vystačíme s neodlišujícím termínem ‚mentální objekt‘.)

Jak Cmorej upozornil (Cmorej 2011, 537-538), tvrzení, že Hamlet _{x} existuje, je nepochybně pravdivé odvisle od toho, zda Hamleta _{x} onen X kontemplančuje. To v důsledku znamená, že zde uvažovaná vlastnost existence má variabilní průběh rozsahů-extenzí. Někdo by pak možná řekl, že v důsledku intencionalních aktivit agentů se univerzum mentálních entit mění.³ Hlavním problémem řešeným v této stati je pak otázka, jak sloučit tvrzení o *variabilitě univerza* s tím, že samo toto tvrzení nevyhnutelně *předpokládá invariabilitu univerza*. Pokud by totiž ony entity skutečně neexistovaly, nebylo by možné o nich vůbec hovořit.

¹ Dle jediného rozumného a vstřícného výkladu pojmu fiktivních entit, který mne napadal (viz Raclavský 2010, 2011a), se jedná o Tichého individuové úřady. (Na tuto mnou dvakrát uvedenou hypotézu Sousedík nijak nereagoval.) Vzato doslova je ovšem pojem fiktivních individuí tak, jak ho Sousedík charakterizoval, sporný. Detaily zdůvodnění mohu uvést na vyžádání, zde na to není prostor. (Pozn.: po dopsání tohoto textu jsem měl možnost pročíst stať Cmorej 2012, v níž také Cmorej zdůvodňuje, svým způsobem, nemožnost existence Sousedíkových fiktivních individuí.)

² Touto problematikou se Cmorej začal zabývat již v Cmorej (2011a).

³ Přibližně takovéto tvrzení najdeme v Cmorej (2011, 537). Cmorej tam píše, že ona vlastnost existence má netriviální průběh rozsahů díky tomu, že se mění univerzum entit, na něž je aplikovatelná. Žel zde nakonec nezbyl prostor pro demonstraci neplatnosti tohoto tvrzení: při materiálně adekvátní explikaci pojmu vlastnosti není uvažovatelná ani jedna vlastnost taková, že by se měnilo univerzum entit, jichž se ta vlastnost týká.

Pro mnou navrhované řešení problému je příznačné odlišení, které je analogické odlišení *metajazyka a dílčích jazyků* (jazyků v tom metajazyku komentovaných). Dílčí jazyky jsou podloženy rozmanitými dílčími univerzy. Metajazyk je však podložen univerzem, které je sjednocením všech univerz příslušných dílčích jazyků. Údajné změny univerza jsou vlastně přechody od jednoho dílčího univerza k jinému. Tvrzení o těchto změnách je však tvrzení metajazykové, vyjadřuje se k invariabilnímu univerzu entit.

2 Invariabilita univerza mentálních objektů

Tvrzení, že se univerzum mentálních entit mění, předpokládá neměnné univerzum tyto entity zahrnující. Tento názor se jeví paradoxní. Jeho paradoxnost lze vystihovat různě, například poukazem na truismus, že mentální entity existují nahodile, tudíž jejich soubor-univerzum musí být proměnlivý, načež nelze přijmout závěr, že jejich univerzum je fixní.

Vůči intuici, že univerzum mentálních entit je variabilní, však lze klást protiintuici. Ta je vtělena do principu, který nazvu *Jazykový princip existence*:

Vše, o čem lze v daném jazyce hovořit (označovat, poukazovat), existuje.

Tento princip říká, že libovolný objekt, který je buď označován výrazem toho jazyka, nebo na něj výraz toho jazyka nějak poukazuje, je objektem existujícím.

Někomu tento princip připomene *Princip sémantické presupozice*, poprvé evokovaný Fregem v Dialogu s Pünjerem (Frege 2008). Je však otázkou, zda si Frege uvědomoval, že rovněž smysluplnost výrazů pro kvantifikaci (resp. proměnné) předpokládá, že musí být dán určitý obor objektů, jichž se ty výrazy týkají. Právě takovéto výrazy jsem totiž zahrnul pod ‚výrazy nějak poukazující na objekty‘.

Povšimněme si zvláště, že výrokové formy ‚Existuje $x \dots$ ‘ předpokládají stanovený obor x . (Zcela analogicky pro ‚něco‘, ‚individuum‘, atp., namísto ‚ x' ‘.) V důsledku toho jsou v každém jazyce věty ‚ x existuje‘ – kde ‚ x' ‘ je substituovatelné nějakým jménem objektů, na něž daný jazyk dokáže poukazovat – tautologicky pravdivé. Z téhož důvodu jsou věty jako ‚ x neexistuje‘ analyticky nepravdivé (kontradiktorické). Toto platí nejen pro dílčí jazyky, ale i pro náš metajazyk.

Takže mentální objekty, na něž lze poukazovat v nějakých dílčích jazycích, jsou entity, na něž lze poukazovat prostředky našeho meta-jazyka. Z výše uvedeného plyne, že univerzum daného metajazyka je fixní. Pokud by fixní nebylo, nemohly by být pevné, jasné ani významy přinejmenším některých jeho výrazů.

Čili když hovoříme o proměnlivosti univerza – tj. uvažujeme dílčí univerza, mezi nimiž se přechází –, tak se naše výpovědi týkají jednoho velkého univerza, které je sjednocením těch dílčích univerz. Dodejme, že ona dílčí univerza podkládají různé dílčí jazyky, jimiž mohou být např. idiolekty jednoho Jazyka nebo „synchronní řezy“ toho Jazyka. Zvláště první případ odpovídá situaci různých agentů, kteří mají subjektivní intencionální stavy, tj. kontemplují určité mentální objekty z těch dílčích univerz.

3 Kontingentnost existence mentálních objektů při invariabilitě univerza mentálních objektů

Nyní se zaměřím na konflikt tvrzení dokládáného v předchozí sekci s přirozeným předpokladem, že připsání existence mentálním objektům je *netriviální*. Dle tohoto předpokladu je existence připisovaná mentálním objektům akcidentální vlastností, tato vlastnost existence je oněmi objekty instanciována kontingentně.

Opět se při tom dostáváme k *paradoxu negativních existenčních tvrzení*, který bylo možno tušit už v minulé sekci. Poněvadž má-li mít věta ‚ M_x neexistuje‘ (kde ‚ M_x ‘ je jméno něčího mentálního stavu) vůbec smysl-význam (sémantická presupozice), pak tu musí být význam jména ‚ M_x ‘, tudíž tu onen mentální objekt musí být, musí existovat. Načež to připsání neexistence musí být nepravdivé, a to analyticky – nikoli kontingentně, jak zní předpoklad.

Protože těžko zvrátit právě uvedenou úvahu, je třeba mít názor, že mentálním stavům nelze pravdivě připsat neexistenci, za plausibilní. Je však jistě drastické si na základě tohoto myslet, že dané objekty, mentální stavy, existují nutně. Protirečí to silné intuici, že mentální stavy existují náhodně, že kdokoli z nás je s to způsobit existenci toho či onoho našeho mentálního stavu. Naším nynějším úkolem je usmířit tyto dva konfliktní názory, intuice.

Není těžké se domyslet, že nepravdivost připsání neexistence mentálním stavům způsobuje jejich pojmání jakožto z hlediska našeho metajazyka setrvalých, ba vlastně časem (aj.) nepodmíněných objektů.

Jsou tak vlastně pojímány stejně jako třeba čísla anebo (tzv. logická) individua. A ten druh existence, který je jim přisuzován nebo upírán triviálně, je *existencí triviální*. Každá entita (daného typu) má tuto triviální existenci a to za všech okolností – ve všech možných světech a časových okamžicích.⁴

Je však velmi nadsazené třeba Pegasa (Hamleta, nejvyšší skleněnou horu, ...), ten intencionální objekt (fiktivní individuum), považovat za individuum, prvek ι . Mnohem plausibilnější je explikovat Pegasa jako něco, co za těch či oněch okolností, *kontingentně*, existuje, za jiných neexistuje. Fenomény odvislé od modálního a temporálního faktoru explikujeme jako intenze. Mají-li být intencionální objekty čímsi jako individui, pak k jejich explikaci využijeme Tichým proponované *individuové úřady*. Ty jsou totálními či obecněji spíše parciálními funkcemi z možných světů a časových okamžiků do individuí (jsou to $\iota_{\tau\omega}$ -objekty daného systému funkcí nad danou bází).

Individuové úřady jsou často tacitně uvažovány tam, kde se říká ‚individuum‘, nicméně na individuum jsou kladeny jakési definiční podmínky (rekvizity). Anebo je jim netriviálně přisuzována existence. Existence v tomto smyslu, *existence držitelská*, je (typicky) akcidentální vlastností individuových úřadů. Obnáší, že daný individuový úřad má – v daném možném světě a časovém okamžiku – „reprezentanta“, „představitele“, držitele.

Co se týče filosofické obhajoby pojmu individuového úřadu, nemohu než poukázat na Tichého vlastní výklady (Tichý 1994). Zvláště v části 4. Brentano's Intentional Objects a částech následujících Tichý poukazuje na to, že jeho úřady trefně vystihují rysy, jež mají intencionální objekty.⁵ Zkrátka, mnohé *intencionální objekty* ve smyslu objektiv-

⁴ Celkem pět pojmů existence je explikováno v Raclavský (2009; 2010). Předpokládám při tom Tichého logický rámec, jeho obhajobu viz zejm. v Tichý (1988), viz též Raclavský (2009). Explikace vždy probíhá do systému funkcí nad danou bází, jež klasifikuje logicky primitivní objekty do typu individuí (ι), pravdivostních hodnot (o), možných světů (ω); (tyto objekty explikují modální faktor), časových okamžiků/reálných čísel (τ); (tyto objekty explikují zejm. temporální faktor). Například vlastnosti ξ -objektů (kde ξ je libovolný typ) jsou explikovány jako intenze (funkce z možných světů a časových okamžiků), jejímiž hodnotami jsou třídy ξ -objektů, tj. jako ($o\xi$) $_{\tau\omega}$ -objekty. Obhajobu této intenzionální explikace vlastností viz v Raclavský (2011).

⁵ Viz též část 7. Intentionality v Tichý (2007). *Intencionální postoje* byly Tichým explikovány jako vztahy individuí k úřadům v Tichý (1988, 215), mnohem

ních (intersubjektivních) předmětů-konceptů, např. Pegas či Hamlet, jsou vhodně *explikovány jakožto individuové úřady*.

Kromě existence triviální, kterou mají nutně, mají individuové úřady rovněž existenci držitelenskou, kterou nabývají kontingentně. A právě tímto jsme sladili ony dvě protichůdné intuice, že mentální objekty explikované jako individuové úřady mají existenci nahodilou, avšak že holá smysluplnost našich tvrzení o nich předpokládá existenci nutnou.

4 Kontingentní existence intencionálních objektů jakožto představ

V předchozí sekci jsme dokázali hlavní problém řešit pro případ (intersubjektivních) intencionálních objektů; ty je vhodné explikovat jako individuové úřady. Zcela analogicky by tomu bylo pro jejich přímé obdoby, které bychom explikovali jakožto úřady plnitelné namísto individuů třeba čísly. V případě vlastností jakožto intencionálních objektů (např. „být skleněná hora“) se opět jedná o poměrně jasnou obdobu, byť relevantní je zde *existence instanciacní*, která obnáší, že extenze dané vlastnosti je neprázdná třída objektů. V této sekci budeme onen hlavní problém řešit pro případ explikace mentálních stavů, které jsou jakožto představy subjektivní.

Samozřejmě, že zde nelze připustit naprostou subjektivnost představ. Kdyby byly představy zcela subjektivní, byly by nám pro explikaci nedostupné (nebyly by v našem metajazyce např. kvantifikovatelné, pojmenovatelné, atd.).⁶ Půjde nám spíše o modelování představ, které bude plausibilnější, než jejich modelování pomocí individuových úřadů.

U entity jako *Pegas* lze plausibilně hovořit o jejích příznačných rysech, o tom, co dělá Pegasa Pegasem. Na úrovni explikace se jedná o tzv. *rekvizity* daného individuového úřadu. Ty jsou vlastnostmi individuů, které ten úřad mohou ztělesňovat.⁷ Například vlastnost individuů „být okřídlený“ (okřídlenost) je rekvizitou, podstatnou čas-

dříve však už v nepublikované knize *Introduction to Intensional Logic* dopsané roku 1976.

⁶ Srovnej proto s tím, když se nějaký psycholog intencionálně zaciluje na něčí představu Pegasa, takže jím (i pacientem) kontemplovaná entita je vlastně intersubjektivní, nikoli subjektivní.

⁷ Podrobně k rekvizitám viz Raclavský (2009).

tí Pegasa.⁸ U „subjektivní“ entity, jíž je *představa Pegasa*, však nedává smysl uvažovat nějakou vlastnost individuí jakožto její příznačný rys (rekvizitu). Okřídlenost, která je příznačným rysem Pegasa, jistě není příznačným rysem představy Pegasa. (Příznačným rysem představy Pegasa je až „být o Pegasovi“, „mít Pegasa jako předmět“, což ale není vlastnost individuí.) Proto není vhodné představu Pegasa explikovat jako individuový úřad.

Při plausibilní explikaci např. představy Pegasa budeme konsonantní s mnohdy proponovanou teorií přírodních věd, že představy, sny, atp., jsou *jakési materiální objekty*. V následujícím výkladu nejprve zpochybním možnost explikovat je jako individua, poté navrhnou explikovat je jako tzv. časoprostorové objekty, resp. jejich tzv. materializace.

Není zhora neplausibilní navrhnout, že nějaká představa je individuuum (říkejme mu třeba P'), které jinému individuuum, člověku X , dlí někde v mozku. (Logické) individuuum P má ovšem ten rys, že je (z hlediska našeho metajazyka) setrvalé, věčné.⁹ Takže P mění kontingentní náhodou pouze (empirické) vlastnosti, které instanciuje, nikoli svou existenci. Tato explikace tedy předpokládá, že dřív (a poté), co je P kontingentně představou, kterou X má, P bylo (bude) něčím jiným, instancovalo jiné vlastnosti.

Tuto explikaci představ jakožto individuí odmítneme i proto, že individui (prvky ι) je vhodné explikovat jen běžné materiální objekty, jakými jsou jednotliví lidé, jednotlivá zvířata apod. Už třeba pozemská místa, rozmanité neživotné hory, pláně, města apod., je vhodnější explikovat jako množiny-třídy trojic bodů z kartézské soustavy souřadnic (připomeňme si zde Carnapovu Aufbau a uvedení do tuzemské diskuse v Gahér 2002). Přesněji, jako intenze mající třídy trojic bodů-čísel jako hodnoty, tj. jako $(\sigma\tau\tau)_{\tau\omega}$ -objekty, či jak budu říkat *časoprostorové objekty*.

Důvod pro modální a temporální podmíněnost je ten, že např. Mt. Everest má v různých možných světech své rozmanité *materializace* (konkretizace, realizace), tj. $(\sigma\tau\tau)$ -objekty, přesto však zde uvažujeme

⁸ Pegas i Hamlet byly do jazyka zavedeny na základě fikce (k příslušným sémantickým otázkám viz Raclavský 2011a).

⁹ Někdo by namítal, že je spor už mezi pojmáním individua jako entity materiální a zároveň abstraktní (protože věčné). Tato věc je do detailů objasněná v Raclavský (2009a). Další poznámka: není oprávněné namítat, že představy jsou spíše konglomeráty individuí, protože tyto jsou rovněž individui (srov. tamtéž).

týž Mt. Everest. Temporální odvislost je ještě názornější: už třeba díky otáčení Země se Mt. Everest pohybuje vzhledem k dané kartézské soustavě souřadnic, takže identita Mt. Everestu nemůže být dána některou konkrétní třídou trojic čísel.¹⁰

Uvědomme si, že časoprostorové objekty korespondují určitým nečasoprostorovým entitám. Třeba výraz ‚Mt. Everest‘ byl v předchozím odstavci užit ve dvou smyslech: jednak jako jméno jisté intenze, jednak jako jméno něčeho nečasoprostorového, zřejmě (logického) individua. Obdobná duálnost se vyskytuje i v oblasti mentálních entit. Například tu je dvojí smysl výrazu ‚Hamlet‘: jednak jako představa Hamleta, jednak jako intencionální objekt Hamlet, tj. individuový úřad. Hamleta jako intencionální objekt budeme nadále chápat jako *předmět představy*, to, o čem ta představa je, čeho je představou. Teď je třeba se zaměřit na samu představu.

Například *Xovu představu Hamleta* navrhuji explikovat jako něco nalézajícího se v čase a prostoru, něco, co je vizuálně (resp. audiálně) vnímatelné. Je to tedy časoprostorový objekt, tj. entita typu $(\sigma\tau\tau)_{\tau\omega}$. Od této však musíme odlišovat její vlastní materializaci, tj. $(\sigma\tau\tau)$ -objekt, který je určitou hodnotou té funkce typu $(\sigma\tau\tau)_{\tau\omega}$. Abych tento rozdíl doložil: když mluvíme o něčí představě jako o jedinečně se vyskytující v čase a prostoru, tak je uvažován $(\sigma\tau\tau)$ -objekt; když však říkáme, že se dotyčnému stále vrací nějaká stejná představa, tak je od oné jedinečnosti abstrahováno a uvažujeme $(\sigma\tau\tau)_{\tau\omega}$ -objekt (ten je opakovatelný tím, že má za různých okolností tu nebo jinou konkrétní materializaci). Dodávám, že *představa Hamleta* je vlastnost, kterou něčí představa může mít; je to tedy objekt typu $(\sigma(\sigma\tau\tau)_{\tau\omega})_{\tau\omega}$ resp. $(\sigma(\sigma\tau\tau))_{\tau\omega}$.¹¹

¹⁰ Jistě je zbytečné říkat, že tyto objekty jsou všechny dány, tj. triviálně existují. Ještě poznámka: výklad v tomto odstavci se opíral o Raclavský (2009, 335-336), ovšem termín ‚materializace‘ byl zde vymezen poněkud jinak.

¹¹ Omezil jsem se zde na statické vizuální představy. Co se týče čistě audiálních představ, jsou explikovatelné v zásadě jako $(\tau\tau)$ -objekty, tedy chronologie výšek zvukového vlnění (jak jsem vlastně vysvětloval v několika svých textech týkajících se ontologie hudebních děl a jejich znění, např. Raclavský 2000). Dynamické vizuální představy jsou modelovatelné jako chronologie tříd trojic čísel (tj. objekty typu $((\sigma\tau\tau)\tau)$, resp. $((\sigma\tau\tau)\tau)_{\omega}$). Vizuální představy s audiálním „doprovodem“ bychom měli modelovat nejspíše jako $((((\sigma\tau\tau)\tau)\tau)$ -objekty (resp. $((((\sigma\tau\tau)\tau)\tau)_{\omega}$ -objekty), tedy chronologie parciálních funkcí („uspořádaných dvojic“) ze zvukových výšek do materializací představ. Hmatové, čichové či chuťové představy bych patrně explikoval obdobně jako vizuální představy. Jistě existují též abstraktní představy s ja-

Nyní se můžeme přesunout k otázkám existence. Naše úvahy o triviální existenci lze samozřejmě aplikovat i zde, všechny představy – ať už ve smyslu materializací nebo časoprostorových objektů – tedy existují v tomto smyslu. Netriviálního připisování lze dosáhnout až aplikací existence držitelské, která je aplikovatelná na představy jakožto časoprostorové objekty. Plausibilnější je však existence instanciacní, poněvadž jistě míníme, že ona materializace něčí představy je neprázdná („obsažná“).¹²

Pro příklad, tvrzení jako ‚Xova představa Pegasa neexistuje‘ je nejlépe vyložitelné v tom smyslu, že neexistuje (neprázdná) materializace Xovy představy Pegasa. Pro lepší chápání tohoto návrhu uvažme, že něčí jednoduchá vizuální představa (jakožto materializace) je něco jako namalovaný obraz, jehož jednotlivé kousíčky barvy jsou v našem modelu numericky reprezentovány; existence té představy (jakožto časoprostorového objektu) znamená neprázdnost té třídy barevných zrníček-čísel.

Z této ilustrace návrhu je ovšem patrna jistá nedotaženost. Obraz třeba o jednom barevném bodu (což znamená neprázdnost té třídy trojic čísel) jistě ještě není obrazem, natož obrazem např. Mt. Everestu. V případě představ, je-li obsahem konkrétní Xovy představy jen hlava koně, nejedná se ještě o představu Pegasa. Aby to byla představa Pegasa, musí být Xova představa „dokreslenější“ – kromě hlavy musí být patrný nejméně krk a část hřbetu s křídly. Čili tacitně uvažujeme nějakou kvalitativní podmínku, nějakou vlastnost.

Započítávání té či jiné kvalitativní podmínky je podstatným rysem *tacitně kvalifikační existence*. Tento pojem je nakonec definičně ekvivalentní nějakému běžnému pojmu. V případě individuí, když A a B uvažují, že C již neexistuje – v tom smyslu, že již není špiónem v téže organizaci O jako oni –, tak je oním pojmem právě ono (ne)být zaměstnán jako špión O . V případě představ se příslušný analogon právě takového pojmu existence navíc kombinuje s pojmem existence instanciacní. Existovat v tomto tacitně kvalifikačním *plus* instanciacním smyslu pak znamená, že jistá třída trojic bodů, materializace něčí představy, má

kýmsi pojmovým obsahem („představa důkazu Fermatovy věty“), ale od nich zde abstrahuji.

¹² Všechny tři v tomto odstavci zmíněné vlastnosti existence jsou $(o(\sigma\tau\tau))_{\tau\omega}$ -objekty. V případě triviální existence však může jít i o $(o(\sigma\tau\tau))_{\tau\omega}$ -objekt, aplikuje-li se na materializace představ.

určitou vlastnost, která je v kontextech diskusních situací leckdy explicitně neuváděna, ale předpokládána.

Jistě netřeba upomínat na to, že právě diskutovaný pojem existence je netriviální.¹³ Tím opět máme rozřešení hlavního problému této studie, tedy jak vysvětlit *netriviálnost připsání existence* mentálním entitám, v daném případě *představám*.

Na úplný závěr přidávám analogon pojmu *existence v čase a prostoru* definovaného v Raclavský (2010, kap. IV.4) pro případ individuí. V našem případě by byl tento pojem netriviálně aplikovatelný na intencionální objekty jako např. na Pegasa (nikoli na něčí představu Pegasa).¹⁴ Existovat v tomto smyslu obnáší, že existuje materializace něčí představy daného intencionálního objektu (existuje v instanciacním, popřípadě v tacitně kvalifikačním plus instanciacním smyslu). Právě tento pojem je nejzajímavější pro diskusi v tomto časopise, poněvadž Sousedíkova „fiktivní individua“ (Hamlet, Pegas, ...) podle Sousedíka existují tehdy, když na ně my lidé myslíme, když si je představujeme (třeba s určitou frekvencí – kvalifikační podmínka); neexistují, když si je nepředstavujeme, když na ně bylo třeba zapomenuto.

Katedra filozofie
Filozofická fakulta
Masarykova univerzita
Arne Nováka 1,
602 00 Brno
Česká republika
raclavsky@phil.muni.cz

Literatura

- CMOREJ, P. (2011): Mentálnosť a intersubjektívna dostupnosť intencionálnych entít. *Organon F* 18, č. 4, 531-539.
- CMOREJ, P. (2011a): K Sousedíkovým tézám o intencionálnych entitách. *Organon F* 18, č. 2, 245-252.
- CMOREJ, P. (2012): K existencii intencionálnych objektov prof. Sousedíka. *Organon F* 19, č. 1, 96-109.
- FREGÉ, G. (2008): Dialog s Pünjerem. *Studia Neoaristotelica* 5, No. 1, 53-66.
- GAHÉR, F. (2002): Anafora a pojmové postoje. In: Gáliková, S. (ed.): *Filozofia Ludwiga Wittgensteina*. Bratislava: SAV, 130-155.

¹³ Tím pojmem určená vlastnost je $(o(\sigma\tau\tau))_{\tau\omega}$ -objekt, akcidentální vlastnost.

¹⁴ Příslušná vlastnost existence je tedy $(\sigma_{\tau\omega})_{\tau\omega}$ -objekt.

- RACLAVSKÝ, J. (2000): Denotace a reference v hudbě. In: Cmorej, P. (ed.): *Denotácia, referencia a význam*. Bratislava: Infopress, 93-100.
- RACLAVSKÝ, J. (2009): *Jména a deskripce: logicko-sémantická zkoumání*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc.
- RACLAVSKÝ, J. (2009a): Projikování a abstraktní vs. konkrétní individua. *Studia Neoaristotelica* 6, No. 1, 234-246.
- RACLAVSKÝ, J. (2010): Co obnáší kontingentní existence individuí? *Organon F* 17, No. 3, 374-387.¹⁵
- RACLAVSKÝ, J. (2011): *Individua a jejich vlastnosti: studie z intenzionální metafyziky*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc.
- RACLAVSKÝ, J. (2011a): Sémantika jmen ve fikci: obhajoba a rozvinutí Tichého koncepce. *Organon F* 18, č. 1, 72-83.
- SOUSEDÍK, S. (2011): K ontologii intencionálních jsoucen. *Organon F* 18, č. 4, 524-530.
- TICHÝ, P. (1988): *The Foundations of Frege's Logic*. Berlin – New York: Walter de Gruyter.
- TICHÝ, P. (2004): Individuals and Their Roles. In: Svoboda, V. – Jespersen, B. – Cheyne, C. (eds.): *Pavel Tichý's Collected Papers in Logic and Philosophy*. Dunedin: University of Otago Publisher, Praha: Filosofia, 711-748.
- TICHÝ, P. (2007): On Describing. *Organon F* 14, č. 4, 423-469.

¹⁵ Přetištěno v Raclavský (2011, 196-209).